

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Бижанов А.С.

bizhanov_as@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Тарих факультеті оқытушысы

Бүгінгі таңда қашықтықтан білім беру мәселелері отандық ғалымдар мен зерттеушілердің ғана емес, сонымен бірге шетелдік ғалымдардың да назарында. 2020 жылы кең етек жайған пандемияға байланысты өзекті мәселеге айналып отыр. Бұл өз кезегінде білім алушылардың шетелдік, ақпарат көздерін пайдалануға, онлайн курстар арқылы қосымша білім алуға мүмкіндік береді. Бұл мәселелер бойынша пікірталастар мұғалімдердің іргелі еңбектерінде, бұқаралық ақпарат құралдарының жарияланымдарында тек біздің елімізде ғана емес, сонымен қатар шетелде де көрініс табуда. Бүгінгі таңда қашықтықтан білім берудің кем дегенде төрт тұжырымдамасы бар: автономия және тәуелсіздік теориясы, индустрияландыру теориясы, өзара әрекеттесу және байланыс теориясы, үйлестіру тәсілі теориясы танымдық процесте оқытушы тарапынан болады. Тұжырымдамалардың әрқайсысы қашықтан оқытуды одан әрі дамыту туралы өз көзқарасын ұсынады, көбінесе бір-біріне сәйкес келмейді, бірақ олардың барлығы жақын жылдары "қашықтықтың" кең таралуын болжайды. Бұл кездейсоқ емес, өйткені қашықтықтан оқыту дәстүрге қарағанда бірқатар артықшылықтарға ие.

Қашықтықтан білім беру білім беру ақпаратын берудің және оқу процесін басқарудың қазіргі заманғы құралдарын толық көлемде пайдалануға мүмкіндік береді; ол оқу процесін ұйымдастырудың дәстүрлі формаларынан екі есе арзан. Заманауи ақпарат құралдары негізінде жаңа технологиялық шешімдермен, сондай-ақ заманауи әдістемелік сүйемелдеумен бірге жасалған оқу құралдары Оқу іс-әрекетінің әдістерін өз бетінше игеруге мүмкіндік береді, қашықтықтан оқыту жүйесі аясында студенттердің оқу циклінің пәндерін өз бетінше меңгеруіне жағдай жасайды. Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасында қашықтықтан білім берудің нысандары мен әдістерінің жедел дамуы нарықтық реформалардың әсерінен мемлекет

экономикасында болып жатқан өзгерістерге ықпал етеді. Халықтың қазіргі заманғы білім беру мазмұны мен технологияларына, жақында ғана білім беру қызметтерін тұтынушылар үшін маңызы жоқ білім салаларын тез және тиімді игеруге жаңа қажеттіліктері бар.

Білім беру процесіне қатысушылар арасында ақпарат алмасудың сапалы жаңа техникалық құралдарының пайда болуы және дамуы білім алушының негізгі сабағынан қол үзбей білім алуына және тұрғылықты жерін сырттай оқудан басқа сапалы түрде ауыстыруға жағдай жасады. Бұл жаңа сапа диалог жүргізуге мүмкіндік беретін және ақпараттың үлкен көлемін игеру технологиясын қамтитын интерактивті оқыту құралдарымен беріледі. Оқытушының жаңа рөлі: оған танымдық процесті үйлестіру, оқытылатын курсты түзету, Жеке оқу жоспарын құру кезінде кеңес беру, оқу жобаларын басқару және т.б. сияқты функциялар жүктеледі. Асинхронды, әдетте, студенттер мен оқытушының қашықтықтан оқытудағы өзара әрекеті корреспонденттердің мекен-жайлары бойынша өзара жіберу арқылы хабарламалар алмасуды қамтиды. Бұл сізге келіп түскен ақпаратты талдауға және корреспонденттерге ыңғайлы уақытта жауап беруге мүмкіндік береді. Асинхронды өзара әрекеттесу әдістері - электрондық дауыстық пошта немесе электронды компьютер, желілер.

Білім беру сапасын мамандандырылған бақылау: қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруда бақылау нысаны ретінде қашықтықтан ұйымдастырылған емтихандар, әңгімелесулер, практикалық, курстық және жобалық жұмыстар, экстернат, компьютерлік зияткерлік тестілеу жүйелері қолданылады. ҚОҰ(Қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру) сапасын, оның білім беру стандарттарына сәйкестігін бақылау мәселесін шешу ҚОҰ бүкіл жүйесінің жетістігі үшін түбегейлі маңызды екенін атап өткен жөн. ҚОҰ курстарының академиялық танылуы, оларды дәстүрлі оқу орындарынан өту мүмкіндігі оны шешудің табыстылығына байланысты. Сондықтан ҚҚҚ-да бақылауды жүзеге асыру үшін мемлекеттік басқарудың бірыңғай жүйесі құрылуы керек

тестілеу. Бұл мәселені шешу белгілі бір қиындықтармен байланысты, өйткені көптеген, егер көпшілік болмаса, қолданыстағы ұлттық стандарттардың ұстанымдарын тесттер арқылы диагностикалау мүмкін емес. Соңғы уақытта қолданыстағы стандарттарды қайта қарау үрдісі, оның ішінде олардағы сынақтарды объективті тестілік бақылау мүмкіндігі тұрғысынан да байқалғаны кездейсоқ емес.

Мамандандырылған технологиялар мен оқыту құралдарын қолдану: Қашықтықтан оқыту технологиясы - бұл белгілі бір білім жиынтығын тәуелсіз, бірақ бақыланатын игеру процесінде адаммен өзара әрекеттесудің әдістері, формалары мен құралдарының жиынтығы. Оқыту технологиясы белгілі бір мазмұнның негізіне негізделген және оны ұсыну талаптарына сәйкес келуі керек. Игеруге ұсынылған білімнің мазмұны ҚОҰ-ға арналған және қолда бар білім беру стандарттарына негізделген арнайы курстар мен модульдерде, сондай-ақ деректер мен білім банктерінде, бейне сюжеттер кітапханаларында және т.б. жинақталады.

Білім алушылар үшін ақпарат беру:

- баспа материалдары (әдебиет пен тапсырмалардың оқу-әдістемелік жиынтығы),
- электрондық материалдар (компьютерлік, білім беру ортасы, деректер базасы, білім банктері, электрондық оқулықтар),
- аудио және бейне-өнімдер,
- телевизиялық хабарлар.

Бұл жағдайда ақпарат тасымалдаушылары:

- кітаптар,
- flesh-жад, лазерлік немесе қатты дискілер,
- аудио немесе бейне таспалар.

ҚОҰ -да оқу құралы ретінде, тиісінше,:

- оқу-әдістемелік жинақтар ("кейстер»),
- компьютерлер,
- Теледидарлар,
- телефондар;
- магнитофондар;
- бейнемагнитофондар;
- арнайы мультимедиа техникасы.

Білім беру ақпаратын берудің заманауи құралдарына сүйену: ҚОҰ орталық буыны телекоммуникация құралдары және олардың трансляциялық негізі болып табылады. Олар білім беру процестерін қамтамасыз ету үшін қолданылады:

- қажетті оқу және оқу-әдістемелік материалдармен;
- оқытушы мен білім алушы арасындағы кері байланыс;
- ҚОҰ жүйесі ішінде басқару ақпаратымен алмасу;

– халықаралық ақпараттық желілерге шығу, сондай-ақ ҚҚҚ-ға шетелдік пайдаланушыларды қосу үшін.

Бірыңғай ҚО құрудың мақсаттары мен міндеттері және оны таяу кезеңдегі дамытудың басымдықтары.

ҚҰ жүйесін құру мен дамытудың жоғары мақсаты оқушыларға, студенттерге, азаматтық және әскери мамандарға, жұмыссыздарға, елдің кез-келген аймағындағы және оның шет елдердегі халықтың ең кең тобына тең білім беру мүмкіндіктерін беру, сондай-ақ жетекші университеттердің, академиялардың, институттардың ғылыми және білім беру әлеуетін неғұрлым белсенді пайдалану арқылы білім берудің сапалық деңгейін арттыру болып табылады. Кадрларды даярлау мен қайта даярлаудың жетекші салалық орталықтары, біліктілікті арттыру институттары, ҚО жүйесі білім алушыға оның негізгі қызметімен қатар базалық және қосымша білім алуға мүмкіндік береді. Сайып келгенде, құрылған қашықтықтан білім беру жүйесі Ресейдегі білім беру ортасын кеңейтуге, білім беру саласындағы адамның қажеттіліктері мен құқықтарын толығымен қанағаттандыруға бағытталған.

Қазақстан, ТМД, бүкіл әлемдік қоғамдастық аясында білім беру кеңістігінің кез-келген нүктесінде нострификацияланған білім алу мүмкіндігін қамтамасыз етуді білдіреді.

Жоғары деңгейдегі және ұзақ мерзімді заманауи технологиялық жетістіктерге негізделген оқыту әдістерін қолдана отырып, ҚОҰ-ды дамыту Ресейдің халықаралық ұстанымдарын нығайтуға ықпал етуі керек, өйткені ғылыми-техникалық прогрестің әсерінен Білім тек атақтар мен технологиялардың ғана емес, сонымен бірге капиталдың да өзара әрекеттесу құралына айналады. Нарық үшін күрес құралы, геосаяси мәселелерді шешу.

Қашықтықтан білім берудің артықшылықтары айқын бола түсуде, ал МДҰ-ның дамуы келесі процестердің әсерінен Ресейдің білім беру жүйесі үшін ерекше маңызды:

- білім беруге жаңа талаптар қоятын экономикалық реформаларды жалғастыру;

- білім берудің заманауи мазмұны мен технологияларына халықтың жаңа қажеттіліктерін қалыптастыру;
- халықаралық байланыстардың, оның ішінде білім беру саласындағы байланыстардың өсуіне ықпал ететін саяси өзгерістер;
- білім беру процесіне қатысушылар арасында ақпарат алмасудың сапалы жаңа техникалық құралдарының пайда болуы және тез дамуы;
- білім беру қызметтерінің әлемдік нарықтарында бәсекелестікті күшейту кезінде білім берудегі халықаралық интеграцияның өсуі.

Қазіргі уақытта қашықтықтан оқытуды құру әсіресе өзекті болып отыр, өйткені дәл осы жүйе қоғамның қажеттіліктеріне неғұрлым барабар және икемді жауап бере алады және конституциялық құқықтың іске асырылуын қамтамасыз ете алады

Жоғары оқу орнының бәсекеге қабілеттілігін басқару өте күрделі, жан-жақты қаржылық-экономикалық және әлеуметтік-педагогикалық процесс. Кәсіпорынның бәсекеге қабілеттілігін басқару университеттің маркетингтік және кадрлық саясатымен, оқу процесін ұйымдастырудың жаңа формалары мен әдістерін енгізумен тығыз өзара әрекеттеседі. Жоғары оқу орындарының бәсекеге қабілеттілік деңгейін арттырудың неғұрлым перспективалы, инновациялық факторларының бірі дистанциялық білім беру жүйесін ұйымдастыру және дамыту болып табылады.

Қашықтықтан білім беру технологиясы білім алушыны оқу материалымен күнделікті жұмыс істеуге бағыттай отырып, оқытудың барлық кезеңдерінің нәтижелерін жедел және қатаң есепке алуды талап етеді. Қашықтықтан білім беру бірінші кезеңде оқу процесін ұйымдастыруға айтарлықтай күрделі шығындарды талап етпейді. Оқытуда ақпараттық технологиялар мен "адами факторды" кешенді пайдалану оқытудың жоғары сапасын қамтамасыз етеді.

Қашықтықтан білім беру бірыңғай ақпараттық-білім беру кеңістігін құрумен байланысты, онда барлық электронды ақпарат көздерін (желіні қоса) қосу керек: виртуалды кітапханалар, мәліметтер базасы, кеңес беру қызметтері, электронды оқулықтар, киберклассалар және т.б. қашықтықтан оқыту туралы сөз болғанда жүйеде мұғалімнің, оқулықтың және оқушының болуын түсіну керек. Бұл мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеті. Бұдан шығатыны, қашықтықтан оқытуды ұйымдастырудағы ең бастысы-электронды курстарды құру, Қашықтықтан оқытудың дидактикалық негіздерін жасау және үйлестіруші мұғалімдерді даярлау. Қашықтықтан оқыту нысанын сырттай оқу түрімен сәйкестендірмеу керек, өйткені бұл жерде оқытушымен, киберклассаның басқа студенттерімен үнемі байланыс, күндізгі оқудың барлық түрлеріне еліктеу, бірақ нақты формалар қарастырылған. Сондықтан теориялық зерттеулер, эксперименттік тексерулер, маңызды ғылыми-зерттеу жұмыстары қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Ставрова О.Б., "Мұғалімнің кәсіби қызметінде компьютерді қолдану". Интеллект орталығы. Мәскеу қ, 2007 ж.
2. Полат, Е.С. қашықтықтан оқыту: оқулық. пособие / Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров, Ю. В. Аксенов, Ф. Т. Горбунова, М. Ю. Ашық сабақ-күз,- М.: ВЛАДОС, 2002.
3. Гаевская Е.Г. желілік қашықтықтан оқыту технологиялары: оқу құралы. СПб.: Санкт-Петербург мемлекеттік университетінің филология және өнер Ф-т, 2007.
4. Кревский и. Г. ашық білім берудің ақпараттық-білім беру ортасы және қашықтықтан оқытуды дамыту // бүгінгі жоғары білім. 2003 №8.